

WYDARZENIE

Wyzwania dla zdrowia publicznego

Alkohol i nikotyna wywołują negatywne skutki zdrowotne, społeczne i ekonomiczne. W jaki sposób przeciwdziałać tej sytuacji?

MATERIAŁ POWSTAŁ WE WSPÓŁPRACY Z KRAJOWYM CENTRUM PRZECIWDZIAŁANIA UZALEŻNIENIOM

Tegoroczna edycja konferencji odbywa się w momencie szczególnym, kiedy mamy przed sobą debatę wokół zdrowia publicznego, w tym o nowelizacji ustawy o zdrowiu publicznym, o wychowaniu w trzeźwości i przeciwdziałaniu alkoholizmowi oraz o ochronie zdrowia przed następstwami używania tytoniu i wyrobów tytoniowych – powiedział Wojciech Konieczny, sekretarz stanu w Ministerstwie Zdrowia, podczas inauguracji XII Ogólnopolskiej Konferencji „Uzależnienia – polityka, nauka, praktyka”. Trzydniowe wydarzenie odbyło się w ubiegłym tygodniu w Warszawie.

Picie alkoholu i palenie tytoniu to główne czynniki ryzyka dla zdrowia społeczeństwa. – Mimo oczywistych skutków zdrowotnych i społecznych uzyskanie konsensusu w dyskursie społecznym na temat zakresu interwencji regulujących podejmowane przez państwo decyzje jest bardzo trudne. Równocześnie kluczem do sukcesu jest wypracowanie zgody społecznej wobec wagi problemów wynikających z picia alkoholu i palenia tytoniu – mówił Wojciech Konieczny.

Dwa bieguny

Dodał, że skuteczne polityki publiczne to takie, które realizowane są wokół wspólnych wartości, w tym przypadku wartości, jaką jest zdrowie publiczne. W dyskursie społecznym na temat polityki wobec alkoholu i tytoniu konkurują ze sobą różne argumenty – te dotyczące zdrowia publicznego, ale także te podkreślające znaczenie wolności gospodarczej i wolności jednostki.

– W Polsce, podobnie jak w wielu innych krajach, polityka państwa porusza się między tymi dwoma biegunami. Konfrontowane są odmienne poglądy na temat poziomu regulacji i interwencji państwa. Znaleźnienie wspólnych mianowników jest trudne nie tylko w naszym kraju, ale także w większości państw naszego kręgu kulturowego. W tej debacie dla Ministerstwa Zdrowia najważniejsza jest perspektywa zdrowia publicznego. Swoją argumentację ministerstwo opiera na wynikach wielu badań, które wskazują, że koszty społeczne i ekonomiczne związane z piciem alkoholu i paleniem tytoniu są wielokrotnie większe niż wpływy z akcyzy. Podobnie rzecz się ma, jeżeli spojrzelibyśmy na koszty społeczne i ekonomiczne związane z używaniem nikotyny – podkreślał sekretarz stanu w Ministerstwie Zdrowia.

– Pora na wprowadzenie mechanizmów prawnych, które pozwolą skuteczniej przeciwdziałać praktykom i zachowaniom prowadzącym do różnych patologii, nieprawidłowości i ostatecznie do

niepowodzenia w ograniczaniu poziomu picia napojów alkoholowych, czy to u młodzieży, czy u dorosłych – mówił Wojciech Konieczny.

Platforma dialogu

Celem konferencji było stworzenie platformy wymiany wiedzy i doświadczeń między przedstawicielami administracji publicznej, samorządami, organizacjami pozarządowymi oraz naukowcami i praktykami działającymi na rzecz zdrowia publicznego. Tegoroczne wydarzenie stało się przestrzenią dyskusji znakomitych ekspertów i polityków.

W ramach sesji otwierającej odbyła się debata „Polityka wobec alkoholu – szukamy realnych rozwiązań”, moderowana przez Dominikę Pietrzyk z „Rzeczpospolitej”. Wzięli w niej udział: posłanki Wioleta Tomczak, wiceprzewodnicząca Sejmowej Komisji Zdrowia, i Małgorzata Niemczyk, przewodnicząca parlamentarnego zespołu ds. przeciwdziałania Uzależnieniom, oraz dr Bogusław Bukowska, zastępca dyrektora wykonująca zadania dyrektora Krajowego Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom (KCPU); prof. dr hab. Marcin Wojnar z Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego; dr hab. Paweł Koczkodaj, prof. Narodowego Instytutu Onkologii w Warszawie – Państwowy Instytut Badawczy, a także dr

Uczestnicy debaty „Polityka wobec alkoholu – szukamy realnych rozwiązań”

dawany jest alkohol. Zdaniem Małgorzaty Niemczyk kluczowym elementem zmian jest edukacja społeczna i prozdrowotna, a kolejnym krokiem są działania fiskalne.

Skutki zdrowotne picia

W trakcie konferencji bardzo mocno wybrzmiewały kwestie związane ze skutkami zdrowotnymi picia alkoholu. Dr Paweł Koczkodaj podkreślał, że alkohol bardzo mocno podnosi ryzyko zachorowania na nowotwory złośliwe. – Według naszych badań, które przeprowadzamy w Narodowym Instytucie Onkologii, w Polsce ponad 7 tys. przypadków zachorowań na nowotwory złośliwe jest ściśle związane z piciem alkoholu – mówił ekspert. Przedstawił również rekomendacje

Wskazała także na potrzebę wzmocnienia ograniczeń ekonomicznych jako elementu zmniejszającego dostępność alkoholu. – Dostępne badania i analizy wskazują, że jeśli chcemy ograniczyć poziom konsumpcji napojów alkoholowych, zasadnicze znaczenie ma ograniczenie dostępności ekonomicznej. Muszą za tym iść odpowiednie regulacje, które wpływają na cenę alkoholu. Nie może on być produktem tanim, łatwo dostępnym. Mówimy też o ograniczeniu dostępności fizycznej, czyli zmniejszeniu liczby punktów sprzedaży. Kolejnym bardzo ważnym elementem skutecznych działań są regulacje zakazujące reklamy napojów alkoholowych. Ponadto wśród skutecznych instrumentów wymienia się odpowiednią, konsekwentną politykę w stosunku do kierowców, którzy nadużywają alkoholu i wsiadają za kierownicą. Te działania państwa powinny być bardzo energiczne i bardzo konsekwentne – tłumaczyła Bogusława Bukowska. O działaniach podejmowanych w związku z naruszaniem przepisów prawa dotyczących reklamy napojów alkoholowych mówiła z kolei Anna Puchacz-Kozioł z KCPU.

Podczas konferencji była także okazja do przedstawienia międzynarodowej perspektywy związanej z ograniczaniem spożycia alkoholu i zmniejszaniem jego skutków zdrowotnych i społecznych. Doświadczenie Litwy dotyczące ograniczenia sprzedaży alkoholu – jego sprzedaż jest np. zabroniona w niedzielę od godz. 15 – oraz całkowitego zakazu reklamy, przedstawiła Grazyna Belian, zastępca dyrektora Departamentu Kontroli nad Narkotykami, Tytoniem i Alkoholem. Jak mówiła, choć tym działaniom towarzyszył sprzeciw branży alkoholowej oraz pewna rezerwa społeczna, to obecnie, po latach, znacznie wzrosła świadomość społeczna słuszności tych działań, nastąpiła również poprawa w obszarze zdrowia publicznego.

Z kolei Peter Rice z Europejskiego Sojuszu na rzecz Polityki Alkoholowej i Instytutu Badań nad Alkoholem w Londynie podczas sesji „Alkohol a zdrowie publiczne: doświadczenia, regulacje, rekomendacje” opowiadał o pozytywnych skutkach wprowadzenia minimalnej ceny jednostkowej alkoholu w Szkocji. Był on jednym z orędowników tych działań. Wskazał, że wprowadzenie minimalnej ceny jednostkowej doprowadziło do zmniejszenia poziomu konsumpcji napojów alkoholowych, w szczególności w najbardziej niebezpiecznych grupach społecznych, co w konsekwencji doprowadziło do znacznej poprawy wskaźników zdrowotnych w tych grupach.

Lokalna polityka ograniczania dostępności alkoholu w godzinach nocnych: uwarunkowania, motywy i skutki wprowadzenia takich regulacji sprzedaży, znalazła się w centrum uwagi sesji „Wyzwania w ograniczeniu dostępności alkoholu w godzinach wieczornych”. Wzięli w niej udział Katarzyna Dąbrowska, Michał Kucharski, Jacek Moskalewicz i Łukasz Wieczorek z Instytutu Psychiatrii i Neurologii oraz przedstawiciele miast Krakowa, Wrocławia, Gdańska.

Z badań Michała Bujalskiego z Instytutu Stosowanych Nauk Społecznych Uniwersytetu Warszawskiego, który także brał udział w sesji, wynika, że w gminach, które wprowadziły nocny zakaz sprzedaży alkoholu, przynosi on pozytywne skutki: to poprawa porządku publicznego i poczucia bezpieczeństwa mieszkańców, to mniejsze obciążenie ochrony zdrowia, poprzez mniejszą liczbę osób na oddziałach typu SOR i mniejszą liczbę interwencji pogotowia. Niestety, jak mówił, na takie kroki zdecydowało się dotąd zaledwie ok. 6–7 proc. gmin. Zdaniem eksperta rekomendacje w tej sprawie dla gmin powinny płynąć ze szczebla centralnego, by czuły wsparcie swoich działań.

Jak wskazał Michał Bujalski, ograniczenie sprzedaży alkoholu nocą z punktu widzenia

korzyści dla zdrowia publicznego powinno obowiązywać od godz. 22 co najmniej do 6, a najlepiej do 9 rano. Jednocześnie mamy do czynienia z paradoksem, jakim jest to, że alkohol jest dostępny przez całą dobę bez ograniczeń na stacjach benzynowych.

Szkodliwość palenia

Osobna sesja w trakcie konferencji została poświęcona problemowi palenia papierosów i używania nikotyny. Osia prezentacji i dyskusji stały się przyczyny oraz konieczne środki zaradcze związane z obecną sytuacją, w której w ostatnich latach doszło w Polsce do wzrostu sprzedaży papierosów. W tym kontekście mowa była o zdrowotnych skutkach palenia, jakimi są m.in. rak płuca i zmniejszenie długości życia. Rozmawiano również o tym, jak nowe produkty nikotynowe mogą wpływać na rozpowszechnianie problemów zdrowotnych oraz o przyszłości leczenia uzależnienia od nikotyny.

Swoje oceny i rekomendacje przedstawili m.in. prof. Witold Zatoński i Kinga Janik-Konieczna z Instytutu – Europejskie Obserwatorium Nierówności Zdrowotnych na Uniwersytecie Kaliskim, prof. Piotr Janowski z Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego w Warszawie czy Magdalena Cedzyńska z Narodowego Instytutu Onkologii – PIB.

Organizatorem konferencji było Krajowe Centrum Przeciwdziałania Uzależnieniom wraz z Fundacją RES HUMANA. KCPU jest wyspecjalizowaną agendą ministra zdrowia, utworzoną w 2022 r. w wyniku połączenia Krajowego Biura do spraw Przeciwdziałania Narkomanii oraz Państwowej Agencji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Wydarzenie odbyło się pod patronatem honorowym ministra zdrowia. Konferencja była współfinansowana ze środków Funduszu Rozwiązywania Problemów Hazardowych. „Rzeczpospolita” była partnerem medialnym wydarzenia.

” W debacie o alkoholu i tytoniu dla Ministerstwa Zdrowia najważniejsza jest perspektywa zdrowia publicznego

Jacek Moskalewicz z Instytutu Psychiatrii i Neurologii.

Uczestnicy debaty przedstawili obraz rynku oraz wskazywali propozycje konkretnych zmian. Wszyscy zgadzali się z tym, że zmiany w przepisach są niezbędne, by lepiej zabezpieczyć interes zdrowia publicznego, podkreślali ogromne koszty społeczne i szkody związane ze spożyciem alkoholu tak na zdrowie fizyczne, jak i na psychiczne Polaków. Jednocześnie zwracano uwagę na to, iż mimo poparcia społecznego dla zmian, takich jak zakaz reklamy alkoholu czy zakaz jego sprzedaży na stacjach benzynowych, występuje duży opór ze strony różnych środowisk, które podkreślają niekorzystny wpływ na ich branżę.

Wioleta Tomczak wskazała, że polityka wobec alkoholu wymaga odważnych politycznych decyzji, bo od lat „pozwalamy na to, żeby rozwijała się moda na spożywanie alkoholu i żeby produkty alkoholowe pojawiały się także pod postaciami, które nie są typowymi trunkami”. Jej zdaniem potrzebne jest uniemożliwienie producentom takich praktyk. – Powinniśmy kreować modę na nieużywanie alkoholu – dodała. Obejmuje to także potencjalne ograniczanie liczby miejsc, w których sprze-

dla kierunków działań w polityce zdrowotnej. Z kolei prof. Marcin Wojnar zwracał uwagę na różnego rodzaju konsekwencje psychiczne – depresje czy zaburzenia lękowe, które pojawiają się zarówno u osób pijących, jak też w ich otoczeniu, w rodzinach.

Na skutki zdrowotne picia alkoholu oraz na pożądaną zmianę działania związane z ograniczeniem jego konsumpcji zwracała uwagę podczas wydarzenia dr Bogusława Bukowska.

– Alkohol ma ogromny wpływ na zachorowania i zgony związane z chorobami sercowo-naczyniowymi, udarami mózgu, zawałem serca. Jest też związany z powstawaniem co najmniej 200 różnych chorób, w tym nowotworów głowy i szyi, a także nowotworów piersi u kobiet, z czego niewiele osób zdaje sobie sprawę. Konsekwencjami picia są też różne zaburzenia psychiczne. Dodatkowo mamy szkody społeczne. To dramatyczne konsekwencje, z którymi zmagają się polskie dzieci i polskie rodziny. Mamy więc o czym rozmawiać i o co walczyć, żeby ustawa, która jest przygotowywana z uwagą przez Ministerstwo Zdrowia, w jak największym stopniu chroniła nas, obywateli, przed tymi dramatycznymi konsekwencjami – mówiła szefowa KCPU.